

Asia: Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan ehdotus

Pohjois-Pohjanmaan liitto
kirjaamo@pohjois-pohjanmaa.fi

Lausunto

1 Johdanto

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaava on edennyt ehdotusvaiheen julkiseen kuulemiseen. Kaavan teemat ovat: energia, viherrakenne ja ekosysteemipalvelut, aluerakenne ja saavutettavuus, liikennejärjestelmä, energiamurros ja ilmastovaikutusten arviointi. Luonnonvarakeskus on lausunut kaavasta viranomaislausuntokierroksella. Osallisilla on nyt kaavan tässä vaiheessa mahdollisuus tehdä muistutus kaavaehdotuksesta.

2 Lausunto

Luonnonvarakeskus esittää seuraavan muistutuksen kaavaehdotuksesta.

Poronhoito

Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavassa tuodaan esiin, että Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta noin 70 % kuuluu poronhoitoalueeseen. Alueelle sijoittuu yhteensä 14 paliskuntaa joko kokonaan tai osittain. Näiden paliskuntien suurimmat sallitut eloporomäärät ovat yhteensä 24 700 poroa. Paliskunnissa oli poronhoitovuonna 2021–2022 yhteensä 694 poronomistajaa.

Myös Luke nostaa esiin alueen poronhoidon merkityksen osalta samat asiat, jotka kaavaehdotuksessakin tuodaan hyvin esiin ”Poronhoidolla on alueella vuosisataiset perinteet ja se on merkittävä sidostoimiala lihanjalostukselle eri puolilla maakuntaa, sekä matkailulle erityisesti Syötteen, Taivalkosken ja Ruka-Kuusamon alueilla. Lisäksi poronhoidolla on suuri merkitys hiljenevän maaseudun asuttuna ja elinvoimaisena pitämiseen, turvallisuuteen, maisemakuvaan, maakunnan ruokaturvaan, omavaraisuuteen ja laajemmin huoltovarmuuteen. Poro ja poronhoito ovat keskeinen osa alueen kulttuuria ja kulttuuriperintöä.”

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan julkisessa ehdotuksessa poronhoitoalueelle sijoittuu kokonaan tai osittain 17 tuulivoimaloiden aluetta. Tämän lisäksi kaava-alueen sisällä on poronhoitoalueella kuusi 1. ja 3. vaihemaakuntakaavoissa osoitettua tuulivoimaloiden aluetta. Julkisessa ehdotusvaiheessa poronhoitoalueelta on poistettu kaksi tuulivoimaloiden aluetta, Palovaara-Lakisuo Pudasjärven Livon paliskunnan alueelta ja Puurosuo Kiimingin paliskunnan alueelta. Tämän ohella energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan luonnoksessa ja viranomaisehdotuksessa esitettyyn tilanteeseen verrattuna poronhoitoalueelle sijoittuvien tuulivoimaloiden alueita on vähennetty julkisessa ehdotusvaiheessa. Lisäksi lähes kaikkia maakuntakaavan tv-alueita on rajattu pienemmiksi alueille kohdistuvien merkittävien haitallisten vaikutusten välttämiseksi.

Luke katsoo, että kyseistä edellisessä kappaleessa mainittua kaavamääräystä poronhoidon huomioimiseksi olisi syytä tarkentaa, koska nykymuodossaan se on varsin epätarkka, eikä mainitse, tuleeko nimenomaan tuuli- ja aurinkovoima-alueiden sekä niihin liittyvien voimalinjojen suunnittelussa ja rakentamisessa turvata poronhoidon edellytykset. Määräyksessä ei myöskään mainita, miten poronhoidon edellytykset tulee turvata. Luke näkee myös ongelmalliseksi vaihemaakuntakaavojen valmistelussa ylipäänsä sen käytännön, ettei uusien tuulivoima-alueiden määriä ja sijaintia suunniteltaessa paliskuntiin selvitetä ja huomioida niiden mahdollisia vaikutuksia poronhoitoon riittävän kattavasti jo etukäteen kaavoitusvaiheessa. Tällöin voidaan joutua tilanteeseen, jossa joidenkin kaavoitettujen tuulivoima-alueiden myöhemmässä suunnittelussa ja rakentamisessa on vaikea enää välttää aiheuttamasta poronhoidolle merkittävää haittaa erityisesti silloin, kun tuulivoima-alueet on jo alun perin sijoitettu poronhoidon toiminnan kannalta tärkeille alueille. Toisena ongelmana Luke näkee sen, että useiden uusien tuulivoima-alueiden osoittaminen yhteen paliskuntaan voi jossain vaiheessa aiheuttaa paliskunnalle laaja-alaisia merkittäviä kumuloituvia haittoja lisääntyvästä tuulivoimarakentamisesta varsinkin silloin, kun paliskunnassa on jo ennestään rakennettuja ja toimivia tuulivoima-alueita. Tällaisia paliskuntia ovat mm. Kiiminki, Kollaja ja Oijärvi. Näihin kumuloituihin haittoihin Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavassa ei ole kiinnitetty huomiota.

Lopuksi pienenä yksityiskohtana Luke huomauttaa, että poronhoitoalueella on nykyisin 54 paliskuntaa, eikä 57 kuten kaavaselostuksessa sivulla 190 on todettu.

Linnusto

Kaavaselostuksessa mainitaan, että erityisesti Limingan lakeuden ja Muhoksen peltoalueiden tärkeät linnuston kerääntymisalueet tulee turvata, mutta pesivän peltolinnuston osalta ei ole mainintoja. Luke näkee, että myös pesivä peltolinnusto on syytä huomioida uusiutuvan energian suunnittelussa ja sijoittelussa.

Maakotkan yhteydessä mainitaan pesimäalueiden rauhallisuusvaatimuksista, mutta Luke näkee tarpeelliseksi ottaa myös metsähanhen pesimäalueiden osalta rauhallisuusvaatimukset huomioon.

Metsäpeura

Luke näkee, että tässä kaavaselostuksessa on hyvin otettu huomioon metsäpeura ja Natura-alueet, joissa metsäpeura on perusteena tai joihin sitä on ehdotettu perusteeksi. Vaihemaakuntakaavan taustatyö on ollut perusteellista ja sen tuloksia olisi hyvä soveltaa tuulivoimarakentamisessa kauttaaltaan. Luke huomauttaa kuitenkin Pyhäjärvi-Kärsämäki-välin tv-alueiden tihentymästä. Reisjärven eteläpuolella oleva 132 Rauranselkä on metsäpeuran kannalta huonolla paikalla, sillä se on lähellä Lestijärven tv-alueita ja Natura-alueen vieressä ja keskeisellä metsäpeuran lisääntymisalueella.

Sievin Salmijärven nevan seudulla olevia tuulivoima-alueita (hankkeet 137, 139, 366, 535) on myös syytä tarkastella, sillä alueelta on paljon panta-aineistoa. Lisäksi alueen vieressä on Toholampi-Lestijärven iso tuulivoimahanke, joka on metsäpeuran kannalta hyvin haastavassa paikassa.

Vaikka uusimpaan kaavaehdotukseen on tehty selkeitä positiivisia muutoksia metsäpeuran ja niille tärkeiden Natura2000-alueiden näkökulmasta, niin kuitenkin yhdessä aikaisempien kaavojen ja kaavojen ulkopuolisten tuulivoima-alueiden kanssa yhteisvaikutus voi olla merkittävä negatiivinen. Sen vuoksi on tärkeä huomioida, mitä kaavaselostuksessakin yleisiin suunnittelumääräyksiin lisätään: Tuulivoima-alueiden tarkemmassa suunnittelussa tulee turvata riittävä etäisyys metsäpeurojen esiintymis- ja vasomisalueisiin sekä turvata niiden väliset ekologiset yhteydet. Tähän on jopa poikkeuksellisen hyvät edellytykset monipuolisten selvitysten ansiosta.

Susi

Suden osalta tuulivoimarakentamisen tila suhteessa susireviireihin tulee hyvin esille kaavaselostuksessa olevassa kuvassa (s. 185 kuva 63 susireviirien sijoittuminen Pohjois-Pohjanmaan alueelle vuosina 2021–2024). Siellä erityisesti Pyhäjoen reviirin osalta tuulivoimarakentamisen volyymi saattaa reviirin säilymisen kannalta olla huolestuttava. Pelkästään ekologisten käytävien tarkastelu ei välttämättä riitä, mikäli reviirien sisällä menetetään useita rauhaisia erämaa-alueita, missä ihmishäiriön määrä on vähäinen.

Suden sopeutumisesta tuulivoimaan ei ole tietoa. Mutta kuten selostuksessa todetaan, mikäli kaikki tv-alueet rakentuvat, saattaa olla riski sille, että suden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja heikennetään ja hävitetään.

Suden osalta on myös tärkeää huomioida tuulivoiman vaikutukset sen saalislajien (esim. hirvi) osalta. Erityisesti tämä on tärkeää huomioida, mikäli näihin lajeihin ja näiden lajien esiintymisalueisiin kohdistuu yhteisvaikutuksia.

Selostuksen mukaan maakuntakaavan tuulivoimarakentamisen yleisissä määräyksissä todetaan, että laajamittaista tuulienergiatuotantoa suunniteltaessa on otettava huomioon eri hankkeiden yhteisvaikutukset erityisesti tuulivoimalle herkkiin lajeihin. Tämän Luke näkee erityisen tärkeänä suden ja muiden suurpetojen osalta.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luke näkee, että tämän vaihemaakuntakaavan selostukseen on tehty perusteellista selvitystyötä ja lajeja on pyritty ottamaan poikkeuksellisen hyvin huomioon tuulivoiman sijoittelussa.

Poronhoidon osalta Luke tuo esiin seuraavia huomioita. Paliskuntien kokoon suhteuttaen eniten haitallisia vaikutuksia tuulivoimarakentamisesta arvioidaan kohdistuvan Kiimingin, Oijärven ja Kollajan paliskuntien alueille. Näissä paliskunnissa ja niiden läheisyydessä sijaitsee useita tuulivoima-alueita. Luke näkisi tärkeäksi, että erityisesti niiden paliskuntien kanssa, joissa jo on ja joihin on suunniteltu useampia uusia tuulivoima-alueita, tulisi vielä käydä neuvotteluja suunniteltujen uusien tuulivoima-alueiden määrästä ja sijoittamisesta. Luke katsoo, että kaavamääräystä poronhoidon huomioimiseksi olisi syytä tarkentaa, koska nykymuodossaan se on varsin epätarkka, eikä mainitse, tuleeko nimenomaan tuuli- ja aurinkovoima-alueiden sekä niihin liittyvien voimalinjojen suunnittelussa ja rakentamisessa turvata poronhoidon edellytykset.

Määräyksessä ei myöskään mainita, miten poronhoidon edellytykset tulee turvata. Luke näkee myös ongelmalliseksi, ettei uusien tuulivoima-alueiden määriä ja sijaintia suunniteltaessa selvitetä ja huomioida niiden mahdollisia vaikutuksia poronhoitoon riittävän kattavasti jo etukäteen kaavoitusvaiheessa. Tällöin voidaan joutua tilanteeseen, jossa joidenkin kaavoitettujen tuulivoima-alueiden myöhemmässä suunnittelussa ja rakentamisessa on vaikea enää välttää aiheuttamasta poronhoidolle merkittävää haittaa, kun tuulivoima-alueet on jo alun perin sijoitettu poronhoidon toiminnan kannalta tärkeille alueille. Lisäksi useiden uusien tuulivoima-alueiden osoittaminen yhteen paliskuntaan voi aiheuttaa paliskunnalle laaja-alaisia merkittäviä kumuloituvia haittoja, kun paliskunnassa on jo ennestään rakennettuja ja toimivia tuulivoima-alueita. Tällaisia paliskuntia ovat mm. Kiiminki, Kollaja ja Oijärvi. Näihin kumuloituvien haittoihin Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavassa ei ole kiinnitetty huomiota.

Suden osalta Luke huomauttaa, että pelkästään ekologisten käytävien tarkastelu ei välttämättä riitä, mikäli reviirien sisällä menetetään useita rauhisia erämaa-alueita, missä ihmishäiriön määrä on vähäinen. Luke näkee kuten selostuksessa todetaan että, mikäli kaikki tv-alueet rakentuvat, saattaa olla riski sille, että suden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja heikennetään ja hävitetään. Näin ollen suden, kuten muidenkin erämaisia ympäristöjä käyttävien lajien, osalta on tärkeää, että laajamittaista tuulienergiatuotantoa suunniteltaessa otetaan huomioon eri hankkeiden yhteisvaikutukset erityisesti tuulivoimalle herkkiin lajeihin.

Metsäpeuran osalta Luke näkee, että huomiota tulee yhä kiinnittää mm. Pyhäjärvi-Kärsämäki-välin tv-alueiden tihentymään. Lisäksi Reisjärven eteläpuolella oleva 132 Rauranselkä on metsäpeuran kannalta huonolla paikalla, sillä se on lähellä Lestijärven tv-alueita ja Natura-alueen vieressä ja keskeisellä metsäpeuran lisääntymisalueella. Sievin Salmijärven nevan seudulla olevia tuulivoima-alueita (hankkeet 137, 139, 366, 535) on myös syytä tarkastella, sillä alueelta on paljon panta-aineistoa. Lisäksi alueen vieressä on Toholampi-Lestijärven iso tuulivoimahanke, joka on metsäpeuran kannalta hyvin haastavassa paikassa. Vaikka uusimpaan kaavaehdotukseen on tehty selkeitä positiivisia muutoksia metsäpeuran ja niille tärkeiden Natura2000-alueiden näkökulmasta, niin kuitenkin yhdessä aikaisempien kaavojen ja kaavojen ulkopuolisten tuulivoima-alueiden kanssa yhteisvaikutus voi olla merkittävä negatiivinen. Sen vuoksi on tärkeä huomioida, mitä kaavaselostuksessakin yleisiin suunnittelumääräyksiin lisätään: Tuulivoima-alueiden tarkemmassa suunnittelussa tulee turvata riittävä etäisyys metsäpeurojen esiintymis- ja vasomisalueisiin sekä turvata niiden väliset ekologiset yhteydet. Tähän on jopa poikkeuksellisen hyvät edellytykset monipuolisten selvitysten ansiosta.

Linnuston osalta Luke haluaa tuoda esille vielä pesivän peltolinnuston, jonka osalta ei kaavassa ole mainintoja. Maakotkan yhteydessä mainitaan pesimäalueiden rauhallisuusvaatimuksista, mutta Luke näkee tarpeelliseksi ottaa myös metsähanhen pesimäalueiden osalta rauhallisuusvaatimukset huomioon.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 29.10.2024 klo 09:56:07.

Lausunnon valmistelija(t):

Saara Kattainen

Antti Paasivaara, Jouko Kumpula, Markus Piha

Liitteet:

Tiedoksi: